

УДК 316

СПЕЦИФІКА РОБОТИ ГІДА-ПЕРЕКЛАДАЧА

Ільченко О.А., к. філол. н.,
доцент кафедри філології, перекладу та мовної комунікації
Національна академія Національної гвардії України

Богданова О.В.,
викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації
Національна академія Національної гвардії України

Ященко Е.О.,
викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації
Національна академія Національної гвардії України

Розвідка присвячена виявленню особливостей роботи й підготовки гіда-перекладача в процесі творення міжкультурного діалогу. Спираючись на дослідження в аспекті міжкультурної комунікації, установлені основні особистісні й професійні вимоги до гіда-перекладача.

Ключові слова: гід-перекладач, міжкультурна комунікація.

Научный труд посвящен выявлению особенностей работы и подготовки гида-переводчика в процессе создания межкультурного диалога. Опираясь на исследование в аспекте межкультурной коммуникации, выявлены основные особенности и профессиональные требования к гиду-переводчику.

Ключевые слова: гид-переводчик, межкультурная коммуникация.

Iichenko O.A., Bogdanova O.V., Yashchenko E.O. WORKS SPECIFICS OF A GUIDE-INTERPRETER

This research is devoted to revelation of work and training peculiarities of a guide-interpreter in the process of cross-cultural dialogue creation. Depended on the research in cross-cultural communication aspect, it is revealed the main particulars and professional requirements to a guide-interpreter.

Key words: guide-interpreter, cross-cultural communication.

Постановка проблеми. Дослідження міжкультурного комунікативного простору набувають актуальності у зв'язку з тим, що представники різних національних культур діють відповідно до своїх культурних норм. Проблема міжкультурної взаємодії полягає не тільки у володінні мовою як вербальною категорією, а й у налагодженні діалогу двох (чи більше) культур. Звісно, знання мови носія іншої культури необхідне, але недостатнє для конструктивної взаємодії учасників комунікативного акту. Більше того, міжкультурна комунікація враховує відмінності не тільки у двох різних мовах, а й у використанні мови. Окрім того, кожна окрема національна культура не є гомогенною: вона ввібрала домішки інших культур, субкультур, тобто в загальноприйнятій культурі носіїв мови присутні вкраплення нестандартних елементів, які варіюються в певних межах. У такому разі особливого значення набуває соціальний досвід учасників міжкультурного діалогу, який дає змогу встановити ступінь варіативності: нормальний, допустимий, розумний чи некоректний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі вивчення міжкультурної комунікації присвячені розвідки Т.Г. Грушевицької [2], Т.А. ван Дейка [1], В.Д. Попкова [2], Г.Г. Почепцова [3], О.П. Садохіна [2], С.Г. Тер-Мінасової [4] і багатьох інших вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Урахування знань, набутих у процесі розвитку міжкультурної комунікації як окремого напряму комунікативної лінгвістики, стає базовим елементом у підготовці перекладачів у цілому й гідів-перекладачів зокрема. Тож актуальність теми цього дослідження зумовлена необхідністю виявити особливості роботи й підготовки гідів-перекладачів.

Постановка завдання. Мета розвідки – визначити основні вимоги до гіда-перекладача як особистості, екскурсовода й перекладача, тобто виявити його особистісні й професійні якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гід-перекладач – це особа, яка володіє фаховою інформацією про країну (місцевість) перебування, визначні місця, об'єкти демонстрування, а також мовою іноземних туристів,

для яких проводять екскурсію, або загальнозрозумілою для них мовою надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги та кваліфіковану допомогу учасникам туру в межах договору про надання туристичних послуг [5].

Наразі важко визначити, коли виникла професія гіда. Люди завжди подорожували в пошуках місць для проживання, часто переїздили. Спочатку в розпорядження коронованих осіб та інших іноземних високопоставлених персон надавалися спеціальні піддані, завдання яких полягало не лише в показі гостям міських краєвидів, але й в ескортуванні під час великосвітських прийомів. У сучасному світі така послуга користується великою популярністю серед іноземців, які прибули в нове для них місто з метою розширення бізнесу або власного кругозору (із туристичною метою) [6].

Професія гіда-перекладача перегукується з професією екскурсовода. Серед завдань гіда визначають проведення екскурсії на належному інформаційному та методичному рівні; інформування екскурсантів про правила поведінки й безпеки під час екскурсії; розроблення нових тем і оновлення наявних екскурсій; постійне вдосконалення професійної майстерності [7].

Незважаючи на наявність спільних завдань, професія гіда-перекладача не обмежується функціональними обов'язками екскурсовода. Гід-перекладач має ще низку зобов'язань: надання допомоги туристам у проходженні митного або прикордонного контролю, інформування туристів про правила в'їзду в державу (особливо про митні правила й обмеження), про порядок обміну валюти, фотографування й кінозйомки на території держави й у відповідних місцях, організацію отримання й розміщення багажу [6].

Під час поселення туристів гід-перекладач повинен налагодити співпрацю з працівниками готелю, допомогти адміністрації готелю розселити туристів, допомогти туристам із заповненням реєстраційних карток, анонсувати програму на весь час перебування у відповідному пункті стоянки.

Під час організації харчування гід зобов'язаний організувати прибуття в місце громадського харчування в точно призначений час, налагодити плідну співпрацю зі службами харчування, інформувати працівників відповідного закладу про вподобання та смаки туристів (наприклад, якщо туристи мусульмани, попередити кухарів про неприпу-

стимість страв зі свинини в меню). Якщо ж харчування організовується під час поїздки, наприклад, під час стоянок або у вагоні-ресторані, гід у необхідності наперед уточнити графіки харчування, про що повідомити туристам [7; 8].

Важливим фактором у цій професії є швидкість реакції гіда-перекладача. Щоб зацікавити групу, потрібно не тільки надавати нову, цікаву інформацію, але й миттєво реагувати на безліч питань. Мобільність – не менш важлива риса гіда-перекладача, який має бути готовий надати лінгвістичну допомогу в будь-який момент, незалежно від часу доби чи погодних умов [6]. Тож гід-перекладач повинен володіти бездоганними організаційними навичками, бути пунктуальним, комунікабельним, ерудованим, гуманним (чуйним, уважним до іноземців), фізично й морально здоровим тощо.

До названих здібностей, що висуваються до гіда-перекладача, додаються перекладацькі, тому гід-перекладачі повинні мати філологічну освіту. Ескортуючи групу туристів, яка є носієм певної мови, гід-перекладач повинен досконало володіти мовою перекладу, орієнтуючись на усний переклад, при цьому повинен мати універсальні навички, оскільки йому доведеться займатися й послідовним перекладом, і синхронним. Крім того, особливий акцент ставиться на бездоганність вимови. Необхідно володіти лексикою мистецтвознавчого й історичного характеру, яка знадобиться під час проведення екскурсій музеями й історичними пам'ятками. Окрім того, не менш важливо володіти політичною й економічною лексикою, оскільки в гостей країни, як правило, виникають питання, пов'язані з політичною й економічною ситуацією в країні [6]. Гід-перекладач повинен якомога компетентніше задовольняти інформаційні запити іноземних гостей.

Гід-перекладач як фахівець, знайомий з іншомовною практикою, має володіти й міжкультурною. Гості інших країн мають відповідні звички, звичаї, традиції. Це, безперечно, відображається в їхній мові й поведінці. Щоби не спричинити міжкультурний конфлікт, не епатувати або принаймні не здивувати місцевих жителів, гід-перекладач, як нам видається, може собі дозволити відповідний коментар, оскільки в його обов'язки як екскурсовода входить інформування про правила поведінки у відповідних місцях і в країні в цілому. С.Г. Тер-Мінасова наводить такі

приклади міжкультурних курйозів, а в деяких випадках – і конфліктів.

1. У Латинській Америці «не працює» реклама сигарет «Мальборо»: ковбой, чоловік на коні – це представник бідного населення, який не може собі дозволити курити хороші сигарети, тому може палити тільки дешеві, а значить, неякісні.

2. Іспанська фірма домовилася з Мексикою про продаж великої партії корків для шампанського, але ті пофарбували їх у бордовий колір, який у мексиканській культурі вважається кольором трауру. Угода не відбулася.

3. Одна з версій загибелі казахського літака під час посадки в Делі пояснюється конфліктом культур: індійські авіадиспетчери вказали висоту не в метрах, а у футах, як це заведено в англійській культурі й в англійській мові.

4. В українському місті Умань під час традиційного з'їзду хасидів у 1996 р. почалися громадські заворушення через те, що один із хасидів бризнув сльозогінним газом із балончика в обличчя однієї з глядачок на вулиці. Згідно зі звичаями хасидів, жінки не повинні перебувати поруч із чоловіками, коли ті зайняті релігійним обрядом. Можливо, українка підійшла занадто близько – ближче, ніж це може дозволити релігійна традиція. Напружена ситуація в місті тривала кілька днів. Компетентні органи, покликані забезпечувати громадський порядок, пояснили причину міжкультурного конфлікту й почали уважно стежити за дистанцією, попереджуючи жінок про заборону проникнення на територію здійснення релігійного обряду [4, с. 19–20].

Деякі звички англословного культурного світу не притаманні українському суспільству. Формулювання заборон у текстах оголошень видаються дивними, але їхній зміст зумовлений відповідними прецедентними вчинками в міжкультурному континуумі. Наприклад, у бібліотеці Лондонського університету в оголошенні сформульовано заборону сидіти на підлозі; на дверях аудиторії Британського університету – їсти, пити, курити в приміщенні цієї аудиторії; у приміщенні американського університету – кататися на роликах; у Королівському Національному театрі в Лондоні – класти верхній одяг під сидіння (ця звичка сформувалася дуже давно й зумовлена легким верхнім одягом, що допустимий в умовах м'якого клімату, і платними гардеробами), що порушує вентиляцію; у соборі Сейнт-Олбан – не курити, не вживати напої, не їсти в приміщенні собору. Гід-пе-

рекладач, знаючи національність тургрупи, може попередити курйозні ситуації. Від його компетентності в подібних ситуаціях залежить уявлення про країну, її населення, звичаї й традиції тощо.

У підготовку гίδα-перекладача, як нам видається, необхідно включити курс, обов'язковий для прослуховування, – «Лінгвокраїнознавство» або «Міжкультурна комунікація» з метою попередження або деескалації міжкультурних конфліктів, уникнення некоректних ситуацій чи непорозумінь.

Перекладачів (філологів, які мають диплом про вищу освіту) до роботи гідом готують на відповідних курсах. Розробники таких курсів репрезентують програми підготовки фахівців [9].

Гід-перекладач має такі посадові обов'язки, зафіксовані посадовою інструкцією гίδα-перекладача [10]:

1) виконує переклади документів та інших матеріалів мовою основної клієнтури, що містять відомості про об'єкти екскурсій;

2) веде роботу з уніфікації термінів, удосконалення понять і визначень за тематикою перекладів у туристській індустрії;

3) здійснює переклад рекламних матеріалів іноземною мовою;

4) бере участь у складанні тематичних оглядів за закордонними матеріалами іноземною мовою;

5) одержує від екскурсовода інформацію про об'єкти екскурсій;

6) розробляє техніку екскурсійних розповідей і публічних виступів мовою основної клієнтури;

7) одержує інформацію про місце й час прибуття туристів, забезпечує переклади протокольних заходів мовою основної клієнтури;

8) супроводжує екскурсії поясненнями й розповідями мовою основної клієнтури;

9) виконує усні переклади, забезпечуючи при цьому точну відповідність перекладів лексичному, стилістичному й значенневому змісту оригіналів, дотримання встановлених вимог відносно спеціалізованих термінів і визначень;

10) використовує мікрофони, підсилювальні засоби під час публічних читань і виступів;

11) проводить інструктаж мовою основної клієнтури щодо дотримання запобіжних заходів під час огляду визначних пам'яток, експозицій та ін.;

12) відповідає на загальні питання туристів за темою екскурсій;

13) виконує, за необхідності й наявності відповідного рівня знань, обов'язки екскурсовода;

14) заповнює екскурсійні путівки й іншу екскурсійну документацію іноземною мовою;

15) надає першу медичну допомогу, організує виклик відповідних служб «швидкої допомоги», рятувальників;

16) координує поведження групи в надзвичайних ситуаціях, надає першу необхідну допомогу, застосовує заходи для усунення паніки, повідомляє відповідним інстанціям про виникнення надзвичайних ситуацій;

17) забезпечує інформаційний супровід мовою основної клієнтури, від'їзд тургрупи з місця екскурсії.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, для груп іноземних туристів і зарубіжних делегацій, які приїжджають в Україну, саме гід-перекладач стає «візитною карткою» країни. Він повинен не тільки проводити інформаційно-екскурсійну роботу з туристами, але й здійснювати адекватний переклад; організувати обслуговування туристів під час подорожі згідно з договором (поселення, харчування, перевезення, культурні заходи, походи тощо) і контролювати його якість; надавати компетентну допомогу туристам із питань, що пов'язані з їхнім перебуванням у країні; бути посередником між іноземними туристами чи делегацією, яка прибула з дипломатичною місією, фірмою, що їх аві-

зувала, і підприємствами обслуговування з усіх питань виконання програми; допомагати у вирішенні конфліктних ситуацій. Від професіоналізму гід-перекладача й від його особистісних характеристик залежить успіх подорожі гостей країни, а інколи – імідж держави в міжкультурному просторі.

Отже, тема, обрана для дослідження, видається перспективною й потребує подальшого наукового опрацювання в аспекті міжкультурної комунікації та перекладознавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. М.: Наука, 1989. 308 с.
2. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации. Под ред. А.П. Садохина. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 352 с.
3. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. М.: Рефл-бук, 2001. 656 с.
4. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово, 2000. 146 с.
5. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MR040112.html.
6. URL: <http://www.pleyady.kiev.ua/korisni-statti/7146-profesija-gidaperekladacha.html>.
7. URL: http://info-library.com/content/1491_Ekskyrsovod_i_gid_perekladach.html.
8. URL: <http://www.visnyk-nanu.kiev.ua/gid-perekladach/>.
9. URL: <http://ipkprom.com.ua/?p=313&lang=ru>.
10. URL: <http://trudova-ohrana.ru/primery-dokumentov/zrazki-posadovih-nstrukcj/3190-posadova-nstrukcja-gidaperekladacha.html>.